

Tilburg University

De notitie inkomensbeleid 1986

Nelissen, J.H.M.

Published in:
Openbare Uitgaven

Publication date:
1986

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Nelissen, J. H. M. (1986). De notitie inkomensbeleid 1986: Een reactie. *Openbare Uitgaven*, 18(3), 139-140.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Ingezonden

In een artikel van dit blad hebben Hartog en Oosterbeek de *Notitie Inkomensbeleid 1986* onlangs aan een kritische bespreking onderworpen.¹ Op een verhelderende wijze zetten de auteurs uiteen welke elementen een dergelijk jaarlijks rapport dient te bevatten. Naast kritiek op het ontbreken van relevante onderdelen, is hun belangrijkste kritiekpunt het feit dat recent datamateriaal nagenoeg ontbreekt, zodat een evaluatie van het recente beleid op het terrein van inkomens vrijwel niet mogelijk is. Waar Hartog en Oosterbeek helaas niet op ingaan is de wijze waarop het wel beschikbare cijfermateriaal gebruikt c.q. misbruikt wordt. Met name doel ik hier op de onderbouwing van de suggestie dat de tertiaire inkomensverdeling te ver doorgeschoten zou zijn. Zonder een uitspraak te willen doen over het al of niet te ver doorgeschoten zijn van de tertiaire inkomensverdeling, dient men, daar waar men als indicatie voor de herverdelende werking van de collectieve sector de verhouding tussen het tiende en eerste deciel van 'gestandaardiseerde' inkomens neemt, enige kanttekeningen te plaatsen.

Op de eerste plaats is er de wijze waarop de 'standaardisatie' uitgevoerd wordt: men deelt simpel door het gemiddeld aantal personen per deciel.² Hoewel men blijkbaar ook andere standaardisatiemethoden kent,³ wordt toch de in de literatuur meest verafschuwde methode gehanteerd. 'Een indicatie van de fout die hierbij kan optreden wordt in de Notitie gegeven in kolom VII en VIII van tabel 5.6 (blz. 45). Met name het gemiddeld besteedbaar inkomen van eenpersoonshuishoudens wordt in vergelijking met de meer geaccepteerde standaardisatiemethode sterk overschat. Dit werkt met name door op de huishoudens die op basis van het secundaire inko-

men deel uitmaken van deciel 1 en 2. Immers voor meer dan 80 respectievelijk 90% bestaan deze uit éénpersoonshuishoudens. Tot welke merkwaardige gevolgtrekkingen een dergelijke standaardisatiemethode kan leiden wordt duidelijk bij een nadere blik op bijvoorbeeld kolom (12) van tabel 5.8 van de Notitie (blz. 49). Hieruit zou men namelijk kunnen concluderen dat, op de huishoudens in deciel 10 na, huishoudens in deciel 2 de hoogste welvaart (want dat tracht men met behulp van standaardisatie te meten) kennen. Dit zou betekenen dat gehuwde 65-plussers met een pensioen van maximaal 5000 gulden per jaar en éénoudergezinnen, die een uitkering krachtens de ABW ontvangen een hogere welvaart zouden genieten dan bijvoorbeeld de gehuwde werknemer met kinderen, die tweemaal het modale inkomen verdient. Ieder welkend mens zal dit ontkennen, doch het volgt wel uit de cijfers die de Notitie (en ook Hartog en Oosterbeek) gebruiken om de herverdelende werking van de collectieve sector te verduidelijken en daarmee de koersverlegging van nivellering naar denivellering te onderbouwen.

Een tweede punt vormt de definitie van de inkomenseenheid. In de hier relevante tabellen wordt de zogenaamde SCP-definitie gehanteerd: 'Conform deze definitie vormt elke persoon een zelfstandig huishouden, uitgezonderd samenlevende partners en kinderen tot 18 jaar die tot het huishouden van de ouder(s) gerekend worden. Personen behorend tot een collectief huishouden (tehuis of inrichting) worden niet als afzonderlijke inkomenseenheden onderscheiden.'⁴ Het gevolg hiervan is onder andere dat thuiswonende ongehuwde kinderen van 18 jaar en ouder, ook die zonder eigen inkomen, als een apart huis-

houden worden beschouwd. Hetzelfde geldt voor uitwonende studerende kinderen van 18 jaar en ouder. In het algemeen zullen de huishoudens die door deze personen gevormd worden in deciel I gelokaliseerd zijn. Bij andere definities van de inkomenseenheid komen betreffende personen vaak in andere (reeds bestaande) huishoudens en daarmee in andere decielen terecht. In de praktijk blijkt deciel I zeer gevoelig te zijn voor de gehanteerde definitie van de inkomenseenheid. Bij het trekken van conclusies dient men zich hiervan ten eerste bewust te zijn. In de Notitie wordt echter met geen woord hieromtrent gerept. Het is bijvoorbeeld maar zeer de vraag of de tertiaire inkomenscomponenten überhaupt wel herverdelend, in de zin van nivellerend, zouden werken indien men studerende kinderen van 18 jaar en ouder tot het ouderlijk gezin zou rekenen: de gebonden overdrachten van overheid naar burger op het terrein van onderwijs vallen in dat geval voor het overgrote deel dan weg in deciel I! Dit betekent, en zo komen we bij het derde punt van onze kritiek, dat de gehanteerde maatstaf voor de mate van herverdeling, zijnde de verhouding tussen het inkomensaandeel van het tiende en eerste deciel, sterk bepaald wordt door de gehanteerde definitie van de inkomenseenheid. Gegeven de gevoeligheid van met name het eerste deciel voor de gekozen inkomenseenheid, is het algemeen gebruik om, indien men met verhoudingscijfers wenst te werken, niet de verhouding tussen het tiende en het eerste deciel te nemen, doch die tussen het tiende en het tweede (of derde) deciel te gebruiken. De conclusies met betrekking tot de herverdelende werking van de tertiaire inkomenselementen zouden dan wel eens heel anders kunnen luiden!

Hoewel Hartog en Oosterbeek hier en daar relativerende opmerkingen plaatsen en er ook terecht op wijzen dat tertiaire instrumenten hun functie kunnen hebben daar waar herverdeling in de secundaire sfeer tekort schiet (blz. 65), zijn zij het desondanks in grote lijnen eens met de strekking van de *Notitie Inkomensbeleid 1986*: de nivellering is te ver doorgeschoten en met name moet iets gedaan worden aan de tertiaire verdeling. Gezien de vorenvermelde kritiek op de wijze waarop in de

Notitie met het datamateriaal is omgesprongen lijkt dit een ietwat voorbarige conclusie; wellicht is het zelfs een onjuiste conclusie voor wat betreft de herverdelende werking van de tertiaire inkomenscomponenten.

drs. J.H.M. Nelissen

Noten

- ¹ J. Hartog en H. Oosterbeek, Wandelen in de duisternis: de Notitie Inkomensbeleid 1986, *Openbare Uitgaven*, 18 (2), blz. 61-67.
- ² *Notitie Inkomensbeleid 1986*, Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 19 208, nrs. 1-2, blz. 49, tabel 5.8.
- ³ Zie de in de vorige noot genoemde notitie, blz. 47, voetnoot 1. Andere standaardisatiemethoden kan men vinden in Sociaal en Cultureel Planbureau, *Profijt van de overheid in 1977*, Sociale en Culturele Studies-1, Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, blz. 34-35.
- ⁴ Zie SCP, op. cit., blz. 34.

Naschrift

De bezwaren die Nelissen met betrekking tot de gehanteerde verdelingsmaatstaf naar voren brengt zijn terecht. Deze punten hadden we op het oog toen we spraken over 'alle beperkingen van deze maatstaf' (blz. 65). Toch enige kanttekeningen:

- Het feit dat niet alle decielen evenveel personen bevatten beïnvloedt wel de decielverhouding maar niet relatieve verandering van deze verhouding bij de overgang van primair naar secundair naar tertiair.
- Ook wanneer in plaats van de 10:1-verhouding de 10:2- of 10:3-verhouding als maatstaf wordt gebruikt blijft er sprake van een genivelleerde situatie, hoewel de nivellering dan vooral bij de overgang van primair naar secundair wordt gerealiseerd. Onderstaand staatje brengt dit in beeld.

	<i>primair</i>	<i>secundair</i>	<i>tertiair</i>
10:1	14,8	9,3	1,6
10:2	4,8	1,4	1,3
10:3	3,3	1,4	1,4

Bron: Notitie Inkomensbeleid 1986, blz. 49.

Wanneer overigens de indruk is gewekt dat we op basis van de gegevens die de *Notitie*